

Zaštita prava računalnih programa i baza podataka

Ćavar, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:237829>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported / Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-18**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
STUDIJ MENADŽMENT

Anamarija Čavar

ZAŠTITA PRAVA RAČUNALNIH PROGRAMA I BAZA
PODATAKA

ZAVRŠNI RAD

Šibenik, 2015.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
STUDIJ MENADŽMENT

ZAŠTITA PRAVA RAČUNALNIH PROGRAMA I BAZA
PODATAKA

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Upravno pravo

Mentor: dr.sc. Dragan Zlatović, mag.iur., viši predavač

Studentica: Anamarija Čavar

Matični broj studenta: 13596121

Šibenik, 2015.

Sadržaj

I.	UVOD	1
II.	ZAŠTITA RAČUNALNIH PROGRAMA U HRVATSKOJ	3
III.	ZAŠTITA BAZA PODATAKA	10
IV.	ZAŠTITA BAZA PODATAKA U HRVATSKOJ	16
V.	ZAŠTITA NA RAZINI EU.....	18
VI.	LICENCIRANJE SOFTVERA	21
VII.	ZAKLJUČAK	24
VIII.	LITERATURA.....	26

ZAŠTITA PRAVA RAČUNALNIH PROGRAMA I BAZA PODATAKA

ANAMARIJA ČAVAR

Adresa, e-mail

Sažetak rada (opseg do 300 riječi)

Ovaj završni rad, posvećen je problematici pravne zaštite računalnih programa i baza podataka. Cilj je bio opisati računalni program kao autorsko djelo, a potom prikazati njegova prava, tj. prava autora računalnih programa kako u Republici Hrvatskoj, tako i u Europskoj uniji. U današnje vrijeme tehnologija zauzima golemu ulogu u društvenim djelatnostima, a također i u gospodarstvu. Kroz godine, povećanjem broja autora računalnih programa i baza podataka, dolazi do povreda prava autorskih djela, te se zakonodavstvo nužno širi. Ovaj rad sadrži dijelove Zakona o autorskom djelu i srodnim djelima, koji zapravo govori o zaštiti prava računalnih programa i baza podataka. Računalni program spada u književna djela, te se uz autorsko pravo štiti i intelektualnim pravom. Da bi računalni program bio pod autorskopravnom zaštitom, mora biti originalna, inovativna tvorevina jednog ili više autora, koja služi svrsi. Bazu podataka čini skup računalnih programa, te su baze podataka također sadržane u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima. U početku, cjelokupni softver nije bio cijenjen, te je bio besplatan, za razliku od hardvera. Danas vidimo da svaki uređaj sadrži svoj softver. Softver se ne može kupiti, na njega se može samo steći pravo korištenja. Ako dođe do zloupotrebe računalnih programa na bilo koji način, radilo se to o objavljivanju u javnost bez imena autora ili kopiranje i prepisivanje na svoje ime, dolazi da novčanih i zatvorskih kazna. Ako računalni program nastane u radnom odnosu kao ispunjenje obveza zaposlenika prema poslodavcu, poslodavac ima potpuno pravo na korištenje računalnog programa, jedino ako u ugovoru drugačije nije sadržano. Informatika je budućnost našeg društva, te se autori računalnih programa i pravo na računalnim programima mora zaštititi autorskopravnom zaštitom. Republika Hrvatska po uzoru na članice Europske unije, svake godine dodatno proširuje Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima.

(26 stranica / 0 slika / 0 tablica / 37 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: računalni program, baze podataka, autorsko djelo.

Mentor:

Rad je prihvaćen za obranu:

LEGAL PROTECTION OF COMPUTER PROGRAMS AND DATABASES

ANAMARIJA ČAVAR

Address, e-mail

Abstract (up to 300 words)

This final work is dedicated to the issue of legal protection of computer programs and databases. The aim was to describe a computer program as authorship work, and then show that rights, i.e. Copyrights of computer programs, both in Croatia and in the European Community. Nowadays technology occupies a huge part in social activities, and also in the economy. Through the years, increasing the number of authors of computer programs and databases, leads to violation of the rights of copyright authors works, and the legislation necessary to spread. This work contains the elements of the Copyright work and related works, which is actually about protecting the rights of computer programs and databases. A computer program belongs to one of the literary works, and it has copyright protection and intellectual property rights. For computer program to be under copyright protection, it must be original, innovative creations of one or more authors, which serves a purpose. The database is consisted of a set of computer programs and databases that are also contained in the “Law on Copyright and Related Rights”. Initially, the entire software was not appreciated, and it was free, unlike the hardware. Today we see that each device has its software. Software cannot be bought; it can only be acquire the right to use. If there is a misuse of computer programs in any way, whether it is disclosure to the public without the author's name or copying and copying its name, then it comes to financially and legal sentences. If a computer program is created while the employed is under contract with the employer, the employer has a right to use a computer program, unless the contract is otherwise contained. Information technology is the future of our society, and the authors of computer programs and the right of a computer program must be protected under authorship protection. The Republic of Croatia modelled on the EU Member States; each year extends further the Law on Copyright and Related Rights.

(26 pages / 0 figures / 0 tables / 37 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Keywords: Computer program, Databases, Copyright

Supervisor:

Paper accepted:

I. UVOD

Razvojem kompjutorske tehnologije dolazi do izmjena u zakonodavstvu, te se stvara potreba zaštite prava računalnih programa, software, te baza podataka. U početku nastanka računala, softver je bio besplatan, te se cijenio samo hardver. U današnje vrijeme, kada zapravo sve funkcionira putem računala i informacijskih tehnologija, softver postaje glavna komponenta svakog uređaja i procesa. Softver se zapravo ne može kupiti, nego se samo može steći pravo korištenja. On je autorsko djelo uz pravnu zaštitu intelektualnog vlasništva, te odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima („Narodne novine, 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14). Softver čini niz računalnih programa koji su autorskopravno zaštićeni. Zabuna o softveru i računalnim programima je ta da se radi o istoznačnicama, no stvarnost je drugačija. Računalni programi su samo komponente koje čine softver. Svi sastojci softvera su autorskopravno zaštićeni, također i sučelje računalnih programa. Pod određenim uvjetima softver može steći i patentnu zaštitu. Sam softver se ne može zaštititi patentom, nego samo kao dio nekog uređaja ili procesa koji udovoljava određenim uvjetima patentne zaštite. Nositelji prava na softver traže i zaštitu ugovorom o poslovnoj tajni. Postoji više vrsta softvera, a to su: Vlasnički, zaštićeni (proprietary/copyright) softver, Softver otvorenog izvornog koda (open source/copyleft), Slobodni ili free softver, Freeware softver, Shareware softver, Adware softver, Careware softver, Postcardware ili Beerware softver, Crippleware softver. U europskom zakonodavstvu softver i računalni programi su istoznačnice, te su lišeni neke posebne važnosti raspodijele na dva pojma. No, u Francuskoj, ova dva pojma se razlikuju ne samo u tehničkom obliku, nego i u pravnom obliku¹. Zaštitu ima računalni program, a softver obuhvaća ostalu dokumentaciju. O ovoj raspodjeli se raspravlja u francuskom tekstu Direktiva, te hrvatsko pravo nastoji ne odstupati od takvog sadržaja i svrhe. Računalni program definiramo kao skup uputa koje su namijenjene čipovima i cjelokupnom računalu, kako bi se normalno odradio određeni proces. Razvojem informatike i Interneta, dolazi do sve više korisnika i sve više autora računalnih programa i ostalih djela, koje je potrebno zaštititi radi zloupotrebe, te radi

¹ Kunda Ivana; Matanovac, Vučković, R., Raspolaganje autorskim pravom, Zb. Prav. Fak. Rijeka, 1991.v. 31, br. 1., Rijeka, 2010. god., str. 92.

općenite zaštite intelektualnog prava. Autorsko pravo, uvrštavanjem zaštite računalnih programa, se širi, te se događa polemika oko toga da li je potrebno izmijeniti toliko Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima da se proširi do granica općeg prava. Iako su računalni programi temeljno zaštićeni autorskim pravom, postoje i srodna prava, kao što su pravo na iznajmljivanje, intelektualno pravo itd. Dopuna Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima u vezi računalnih programa i ostalih djela utemeljena je 1990. godine, te su samo bile neke promjene u usporedbi sa zakonom iz bivše Jugoslavije. Pisani dio računalnih programa je istovjetan s autorskim pravom, a ostali dio ima širu dopunu, te se zbog te iste dopune Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima proširuje. Računalni program nastaje tako što programer osmisli postupak koji se treba izvršiti, te također svrhu za koju bi taj program bio namijenjen nakon što odradi te faze, programer radi dijagrame tijekom u obliku shematskih crteža koji sadrže polja i strelice radi pokazivanja međusobnih odnosa. Nakon toga programer izrađuje faze procesa na svom jeziku te potom može cjelokupni proces prebaciti u računalni jezik. Programeri izabiru računalni jezik, te imaju na raspolaganju više vrsta kao što su Pascal, C+, Fortran, Basic, itd. ti su jezici stručnjacima razumljivi, te se za te računalne programe koristi naziv jezici više razine. Taj isti jezik nije razumljiv računalu, te ga treba prevesti u najnižu razinu jezika, tj. u strojni jezik. Strojni jezik se sastoji od jedinica i nula, te je razuman samo računalu, odakle i dolazi naziv strojni jezik. Nakon što se računalni program završi, slijedi spremanje na raznim nosačima, ali izvorni kod može biti čak napisan na papiru. Da bi se spriječila zloupotreba, obično se računalni program pohranjuje u strojnom jeziku, tj. binarnom kodu. Rastom industrije, posebno informatičke, važnost zaštite prava stvaratelja autorskih djela, računalnih programa, raste. Iako se danas ne iznenađujemo kada kažemo da su računalni programi zapravo zaštićeni intelektualnim vlasništvom, to zapravo nije bilo oduvijek. Dugo se raspravljalo da li se računalni program treba zaštititi takvom vrstom zakona. Osamdesetih godina, u SAD-u, državi koja prednjači razvojem računalne tehnologije, računalni programi se zaštićuju autorskim pravom. Nakon SAD-a, takav pristup računalnih programa se širi na druge države, a tako i na Europu. Razlika između zakona SAD-a i zakona Europe, otpočetak se primjećivala. U početku se zahtijevalo da je za zaštitu računalnog programa potrebna kreativnost, originalnost, te specifičnost računalnog programa, te naznačen trud, znanje i rad autora.

II. ZAŠTITA RAČUNALNIH PROGRAMA U HRVATSKOJ

Zaštitu prava računalnih programa uvrštavamo u autorsko pravo, no dijelom i u intelektualno pravo. Autorsko pravo počinje zauzimati veliku važnost u zemljama u kojima je industrijalizacija povećana, te s njom i važnost stvaralaštva. Povećanjem informacija, važnost zaštite prava pojedinca ili skupine postaje među najvažnijim osobnim pravima, kako u odgoju, obrazovanju, zabavnoj industriji tako i u industriji računala. Autorsko pravo se s vremenom promijenilo, te od svoje tradicionalne zaštite pojedinca postalo temeljem zaštite industrijskog vlasništva. U današnje vrijeme, glavna poluga postaje razvoj informatičke tehnologije, te smo svjedoci razvoja i komponiranja softvera i hardvera u nove proizvode i ideje. Tijekom osamdeset-ih godina glavna riječ je bila na razvoju hardvera, no vremenom softver pronalazi bitnu ulogu i te se sve više pažnje daje baš softverima.

Računalni programi u Zakonu o autorskom pravu ("Narodne novine", br. 53/91.) i njegove izmjene i dopune objavljene u "Narodnim novinama", br. 58/93. u kojima je naznačeno vrijeme njihova stupanja na snagu, 1999. godine su nedvojbeno proglašeni autorskim djelom. Hrvatska je s par promjena prihvatila već napisani zakon iz bivše Jugoslavije. Računalni programi 1999. godine, u skladu sa zakonima i praksom europskih država, postaju zaštićeni kao „pisana djela svake vrste“². Uz autorsko pravo, računalni programi su zaštićeni i drugim srodnim pravima kao što su imovinsko pravo i pravo iznajmljivanja. Proširenjem informatičke tehnologije, promijenilo se i autorsko pravo, te su dovedene nove odredbe i nove izmjene. Nemoguće se uopće prisjetiti bivšeg izgleda autorskog prava. Sada već davne 2003. godine u svijetu je bilo registrirano 700 milijuna korisnika Interneta, te taj broj i danas raste. Pred pravom je zadaća koju je dosta teško ispuniti. Kako zaštititi sve autore računalnih programa i ostalih djela? Nakon uvrštenja računalnih programa u autorskopravnu zaštitu, glavno pitanje je bilo da li će se autorsko pravo toliko proširiti da mu neće biti kraja, jer iako računalni programi sadrže pisani oblik koji štiti osobni iskaz, također sadrže i elemente vanjske određenosti funkcijom za koju su namijenjeni. Računalni program svoju prvotnu zakonsku definiciju nalazi u pravu SAD-a gdje se određuje kao niz uputa ili naloga koje treba uporabiti izravno ili neizravno u računalnu da se postigne

² Vukmir, Mladen; Manuilenko, Olena, Računalni programi kao objekt zaštite prema Autorskom pravu i srodnim pravima, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, Volumen 5, 2004.god., str.160

određeni rezultat.³ Slična definicija je i u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima u Hrvatskoj, te kaže da je računalni program skup računalnih podataka koji su u stanju prouzročiti da računalni sustav izvrši određenu funkciju. . U članku 5.stavak 1.ZAPSP-a dana je definicija autorskog djela po kojoj je autorsko djelo originalna tvorevina iz književnog, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu ako ZAPSP-om nije drukčije određeno.⁴ Bez obzira na karakter i na izražavanje, vrijednost ili vrstu, zahtjeva svoju pravnu zaštitu. Možemo reći da je računalni program skup uputa koju omogućavaju normalno funkcioniranje čipova i središnjeg dijela računala (CPU). Zakon o autorskom pravu, koji se spominje za zaštitu računalnih programa, štiti računalne programe kao autorska djela samo ako imaju neku od specifičnosti, za razliku od Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima koji imaju poseban odjeljak samo za računalne programe. Iz načina tumačenja Zakona vidimo da zakonodavac nije bio zaokupljen razlikama između računalnih programa i ostalih djela, te je primjećivao samo osnovne karakteristične razlike i predviđao specifičnosti u stvaranju računalnih programa u radnom odnosu, prava reproduciranja u privatne svrhe itd. Računalni program koji je stvoren za vrijeme radnog odnosa, ako nije drugačije određeno ugovorom, pripada zakonodavcu. Prava vlasnika, tj. autora računalnog programa u ovom kontekstu su malo povrijeđeni jer odstupaju od prava o kojim se govori u novom proširenom ZAPSP (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima). U Zakonu također piše da ako je računalni program stvoren kao obveza radnog odnosa, zakonodavac ima pravo na korištenje tog djela na vrijeme napisano u ugovoru. No, ako u ugovoru to nije naznačeno, sva prava ima autor-stvaratelj računalnog programa. U nedostatku posebnih ugovornih odredaba, bez odobrenja autora računalnog programa, može doći do reproduciranja, prijevoda, obrade ili bilo kakve druge izmjene računalnog programa. Postojanjem sigurnosne kopije, korisnik te iste kopije, ima pravo provjeravati rad računalnog programa, proučavati i to bez odobrenja nositelja prava, tj. autora tog programa. Zbog javljanja računalnih programa u različitim oblicima, od stvaranja do prodaje i korištenja, u zakonu ne postoji poseban ugovor o stvaranju računalnog programa. To možemo „zahvaliti“ nedovoljnom razvoju računalne tehnologije u Hrvatskoj. ZAPSP je dosta drugačiji od ZAP, te sadrži mnoge odredbe koje štite autora računalnog programa u slučaju povrede njegovih prava.

³ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju,Zagreb, 2009., str. 81

⁴ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju,Zagreb, 2009., str. 46.

Autor može zahtijevati plaćanje određenje svote novca, kao naknadu za korištenje autorskog dijela, bespravno kopiranje itd. Razvitkom računalne tehnologije, zakonodavstvo je nužno proširiti. Na području bivše Jugoslavije, zaštita računalnih programa prvi put se uredila u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom pravu („Narodne novine“ br. 76/99 i 127/99, 1999. god.). Kao i u drugim državama, na našim prostorima je priznata autorskoppravna zaštita računalnih programa, no zaštita patentom računalnih programa je isključena. Računalni programi su bili priznati kao posebna kategorija autorskih djela, no izmjenama zakona 1999.godine, autorskim djelima su priznata sva pisana djela, uključujući i računalne programe, te ne zauzimaju posebnu poziciju, nego spadaju u književna djela. Godinama je trajala rasprava o tome da li se trebaju računalni programi zaštititi samo autorskoppravnom zaštitom ili čak zaštitom patenta. Do danas se pravim izborom smatra autorskoppravna zaštita, te se zaštita patentom ne smatra adekvatnom. Zaštita računalnih programa nije ista u svim državama, te se razlikuje u tome da li se računalni programi zaštićeni kao posebno autorsko djelo, ili čak spadaju u književna, tj. pisana djela. Zbog sve većeg broja računalnih programa, glazbenih djela, videa i zbog povređivanja prava autora i nezakonite uporabe, dolazi do donošenja novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. U definiciji Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, u prvi plan se stavlja originalnost djela, kao najvažniju pretpostavku autorskoppravne zaštite. U ZAPSP-u računalni programi spadaju u jezična djela, te uz računalne programe spominju i pisana djela, te usmena djela. Usmena djela su djela koja se nazivaju još i govorim djelima. Pisana djela su također podvrsta jezičnih djela, te kao što im sam naziv govori, radi se o djelima koja su izražena jezikom u pisanom obliku. Ovdje vidimo da se radi o promjeni svrstavanja računalnih programa. Prije su bili tretirani kao podvrsta pisanih djela, no sada se spominju kao podvrsta jezičnih djela. Ako se dokaže da je računalni program intelektualna i originalna tvorevina svoga autora, uživa pravo zaštite autorskim pravom. Autor i naručitelj računalnog programa se mogu dogovoriti oko korištenja računalnog programa, te svoje dogovore iznijeti dodatno u autorskom ugovoru. Autorskoppravna zaštita predviđena je i za baze podataka, odnosno za zbirke uređene po sredstvima, međutim zakonska zaštita koja je predviđena za baze podataka ne odnosi se na računalne programe koji su korišteni za izradu ili rad baza podataka pristupačnih elektroničkim sredstvima.⁵ Nakon veće

⁵ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str. 46.

primjene računala u svakodnevnom životu i u svim oblastima, važnost pravne zaštite računalnih programa postaje nužno regulirati. U novom ZAPSP-u posebno mjesto zauzima upravo ova zakonska regulativa o računalnim programima, i to iz više razloga. Jedan od razloga je usklađivanje hrvatskog zakona i zakona EU o zaštiti računalnih programa. U Zakonu o autorskom pravu i ostalim srodnim pravima, posebno mjesto je zauzela i zaštita računalnih programa stvorenih u radnom odnosu. Ako ugovorom između poslodavca i zaposlenika nije naznačeno da je zaposlenik glavni izvršitelj i vlasnik računalnog programa, sva prava ima isključivo poslodavac. Rijedak je slučaj da postoji ova stavka u ugovoru između poslodavca i zaposlenika, jedino ako se radi o vrlo intelektualnom, inovativnom zaposleniku, te bi poslodavac napravio sve kako bi ga zadržao u svojoj firmi. Pozicija računalnih programa u odnosu na druga autorska djela stvorena u radnom odnosu je drugačija, te poslodavac nema prava na korištenje autorskih djela bez obzira da li su ona nastala u izvršenju obveza zaposlenika, jedino ako je to pravo naznačeno u ugovoru iz početka radnog odnosa. Postoji nekoliko imovinskih prava na računalnom programu, a to su: pravo prerade, pravo reprodukcije i pravo distribucije te iznajmljivanje. Prava autora računalnog programa je odobriti i izvršiti trajno ili privremeno reproduciranje računalnog programa, bio on u cijelosti ili djelomično. Ima pravo na prijevod, obradu, prilagodbu ili bilo koju drugu izmjenu. Treće pravo je distribucija i iznajmljivanje.

Zakon posebno uređuje autorsko pravo na djelima stvorenim na temelju ugovora o stvaranju autorskog djela po narudžbi, uvodeći u hrvatski pravni sustav novi imenovani ugovor kao podvrstu ugovora o djelu. Tako ZAPSP u člancima 73. i 74. U načelu propisuje kako sva autorskopravna ovlaštenja na djelima stvorenim u okviru ugovora o stvaranju autorskog djela po narudžbi pripadaju autoru koji je djelo stvorio, ako iz ugovora ili Zakona ne proistječe nešto drugo (čl. 74. st. 2.).⁶

Računalni programi nisu za javnu posudbu, osim ako to nije ugovorom naznačeno. Povreda računalnih programa nije nanosena ako se bez odobrenja nositelja prava programa, program koristi za svrhe za koje je namijenjen. Bilo koja osoba koja ima pravo na kopiju računalnog programa, može promatrati rad računalnog programa, te utvrditi greške i način korištenja programa. Jedna od odredaba Zakona o autorskim djelima i srodnim djelima je i dekompiliranje. Zbog široke zloupotrebe računalnih programa, u ovoj odredbi se navodi što se sve može koristiti bez odobrenja nositelja

⁶ Vukmir, Mladen, Manuilenko, Olena, Računalni programi kao objekt zaštite prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, Volumen 5 (2004), str. 159.

prava računalnih programa. Jedna od čestih radnji je reproduciranje i prevođenje koda kako bi se dobilo što više informacija za postizanjem međusobne povezanosti računalnih programa. Dekompilacijom se utvrđuje pod kojim uvjetima nije potrebno odobrenje nositelja prava računalnog programa. Na primjer ako je prevođenje i reproduciranje računalnog programa potrebno za nužno dobivanje informacija, odobrenje nije potrebno. Postoji više sličnih slučajeva, a to su ako :

- a) Te radnje izvodi osoba koja ima odobrenje za korištenje ili druga osoba koja ima pravo koristiti primjerak programa, ili osoba koja je u njihovo ime ovlaštena to činiti.
- b) Informacije potrebne za postizanje interoperabilnosti prethodno nisu bile odmah dostupne osobama iz točke 1.stavka 1. članka 111. ZAPSP-a i
- c) Su te radnje ograničene samo na one dijelove izvornog programa koji su potrebni za postizanje interoperabilnosti (čl.111.st.1.ZAPSP-a).⁷

Informacije dobivene primjenom odredbi iz stavka 1. članka 111. ZAPSP-a ne smiju se:

- a) Koristiti za ciljeve drukčije od postizanja interoperabilnosti nezavisno stvorenog računalnog programa;
- b) Prenositi drugima, osim kad je to potrebno za postizanje interoperabilnosti nezavisno stvorenog računalnog programa ili
- c) Koristiti za razvoj, proizvodnju ili marketing drugog programa , bitno sličnog u svojem izražaju, ili za bilo koju drugu radnju kojom se nanosi povreda autorskom pravu (čl. 111. st.2. ZAPSP-a).

Postoje razne povrede prava računalnog programa, a to su između ostalog i distribucija u komercijalne svrhe čija je svrha zapravo otklanjanje tehničkog uređaja koji služi za zaštitu računalnog programa. ZAPSP uređuje prekršajna prava autora, te građanskopravna, no Kazneni zakon sadrži kaznenopravnu odgovornost. Autora štiti građanskopravna zaštita ako dođe do povrede njegovih prava, te je to detaljnije opisano u članku 172.⁸

⁷ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.49.

⁸ Članak 172. ZAPSP-a uređuje pravo autora na zaštitu njegovih djela na sljedeći način: (1) Nositelj prava iz ovoga Zakona koje mu je protupravno povrijeđeno, ima pravo na zaštitu tog prava.

(2) Ako nije što posebno propisano zakonom, pravo na zaštitu iz stavka 1. Ovoga članka ovlašćuje svojeg nositelja da od osobe koja je njegovo pravo povrijedila, ili njezinog sveopćeg slijednika, zahtjeva prestanak

Autor može zahtijevati dvostruko plaćanje korištenja svog autorskog djela, ako se ustanovi da je njegovo pravo povrijeđeno⁹, također mora biti obaviješten o nastaloj povredi prava, a posebno ako je došlo do bespravnog kopiranja autorskog djela i iznošenja u javnost¹⁰. U članku 189.¹¹ ZAPSP-a govori se o novčanim kaznama koje

radnje koja to pravo vrijeđa i propuštanje takvih ili sličnih radnji ubuduće (prestanak uznemiravanja), popravljjanje nastale štete (naknada štete), plaćanje naknade za neovlašteno korištenje, plaćanje zakonom određenog penala, vraćanje ili naknađivanje svih koristi koje je bez osnove stekla od povrijeđenog prava (vraćanje stečenog bez osnove, utvrđenje učinjene povrede, kao i objavu pravomoćne presude kojom je sud, makar djelomično, udovoljio zahtjevu usmjerenom na zaštitu prava iz ovog Zakona.

(3) Uz izvornog nositelja prava iz ovoga Zakona, pravo na odgovarajuću zaštitu imaju i osobe koje su na temelju pravnog posla stekle izvedeno pravo iz tih prava. A sukladno sadržaju i naravi tog izvedenog prava.

(4) Pravo na zaštitu prelazi na nasljednike.

(5) Postoji li više nositelja istog prava iz ovoga Zakona svaki od njih ima pravo na zaštitu svojeg prava prema drugim nositeljima.

(6) Odredbe stavka 1., 2. i 3. ovoga članka primjenjuju se na odgovarajući način i kad prijeti opasnost povrede tih prava.

(7) Tvorevine nastale povredom prava iz ovoga Zakona ne uživaju zaštitu predviđenu ovim Zakonom.

(8) Odredbe ovoga članka ne utječu na zahtjeve predviđene drugim odredbama ovoga Zakona.

⁹ Članak 183. ZAPSP-a Penal

(1) Onaj čije je imovinsko ili pravo iz poglavlja 3.3. Druga prava autora ovoga Zakona povrijeđeno namjerno ili krajnjom nepažnjom ima pravo zahtijevati naknadu u dvostrukom iznosu (penal) od ugovorene, a ako nije ugovorena od odgovarajuće uobičajene, od osobe koja je njegovo pravo povrijedila namjerno ili krajnjom nepažnjom.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka ne može se dokazivati da šteta nije nastala.

(3) Ako je nastala šteta veća od penala iz stavka 1. ovoga članka, nositelj prava ovlašten je zahtijevati razliku do popravljjanja potpune štete.

¹⁰ Članak 187. ZAPSP-a Dužnost obavješćivanja

(1) Svatko tko u svom poslovanju stekne saznanja o povredi prava iz ovoga Zakona, dužan je na zahtjev nositelja prava. Odnosno udruge koja se bavi kolektivnim ostvarivanjem tog prava, bez odgode dati sve obavijesti i dokaze o učinjenoj povredi, a naročito podatke o porijeklu bespravno izrađenih primjeraka i načinu njihova stavljanja na tržište. Obveza obavješćivanja posebice se odnosi na davanje imena i adresa proizvođača dobavljača ili prijašnjih vlasnika takvih primjeraka te podataka o količini umnoženih, distribuiranih, zapremljenih ili naručenih bespravno izrađenih primjeraka.

(2) U slučaju da osoba iz stavka 1. ovoga članka ne pruži obavijesti i dokaze kojima raspolaže, odgovara za štetu koja zbog toga nastane.

(3) Odredba iz stavka 1. ovoga članka ne odnosi se na osobe koje bi u parničnom postupku imale pravo uskratiti svjedočenje ili davanje odgovora na pojedina pitanja.

¹¹ Članak 189. ZAPSP-a Povreda autorskog prava i srodnih prava

(1) Novčanom kaznom od 5.000,00 kn do 50.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako:

1. bez odobrenja autora prvi put objavi ili prije objave otkrije javnosti sadržaj ili opis autorskog djela, ili se bez naznačivanja autora, osim ako je autor u pisanom obliku izjavio da ne želi biti naveden ili ako način javnog korištenja omogućava navođenje autora, koristi autorsko djelo, ili se njime koristi na način koji bi ugrožavao ili bi mogao ugroziti čast ili ugled autora (članak 14.-16.),

2. bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava reproducira, distribuira, skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije, ili na bilo koji način priopći javnosti ili preradi autorsko djelo, ili se njime koristi bez plaćanja naknade, ili se na drugi način protupravno koristi autorskim djelom (članak 18.-33.),

3. distribuira ili posjeduje u komercijalne svrhe primjerak računalnog programa za koji zna ili ima razloga vjerovati da je to primjerak kojim je povrijeđeno tuđe pravo, distribuira ili posjeduje u komercijalne svrhe bilo koje sredstvo čija je jedina namjena olakšati neovlašteno uklanjanje tehničkog uređaja koji služi za zaštitu računalnog programa ili osujetiti rad toga uređaja (članak 112.),

(2) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom od 2.000,00 do 10.000,00 kuna odgovorna osoba u pravnoj osobi.

su ustanovljene za sve fizičke i pravne osobe koje sudjeluju u povredi autorskog ili srodnih prava.

U hrvatskom zakonodavstvu, središnje mjesto ima kaznenopravna zaštita autorskog prava¹² u sustavu zaštite osobnih prava. U članku 285. Kaznenog zakona, opisana je nedozvoljena uporaba autorskog djela.¹³

(3) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom od 2.000,00 do 10.000,00 kuna fizička osoba uključivši obrtnika i trgovca pojedinca.

(4) Predmeti koji su nastali počinjenjem prekršaja iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se i uništiti, a predmeti koji su bili namijenjeni ili korišteni za počinjenje prekršaja iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se.

(5) Pravnoj osobi, fizičkoj osobi uključivši obrtnika i trgovca pojedinca koji prekršaje iz stavka 1. ovoga članka počine u obavljanju djelatnosti može se izreći zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti ili dijelova djelatnosti kojima se povrjeđuje autorsko ili srodno pravo u trajanju do jedne godine ako je počinjeni prekršaj naročito težak zbog načina izvršenja, posljedica djela, povrata počinitelja ili drugih okolnosti počinjenog prekršaja koje ga čine naročito teškim.

¹² Članak 284. Povreda osobnih prava autora ili umjetnika izvođača

(1) Tko protivno propisima kojima se uređuje autorsko i srodna prava pod krivim imenom, svojim imenom ili imenom drugoga označi tuđe autorsko djelo ili protivno autorovoj zabrani označi djelo autorovim imenom te ga objavi ili se koristi njime ili dopusti da se to učini, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko protivno propisima kojima se uređuje autorsko i srodna prava pod krivim imenom, svojim imenom ili imenom drugoga označi tuđu izvedbu umjetnika izvođača ili je protivno zabrani umjetnika izvođača označi imenom umjetnika izvođača te je objavi ili se koristi njome ili dopusti da se to učini.

(3) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko protivno propisima kojima se uređuje autorsko i srodna prava unese dijelove tuđeg autorskog djela ili tuđe izvedbe umjetnika izvođača u svoje autorsko djelo ili u svoju izvedbu s ciljem pribavljanja koristi ili nanošenja štete.

(4) Kazneno djelo iz stavka 1. do 3. ovoga članka progoni se po prijedlogu oštećenika ili druge zainteresirane osobe

¹³ Članak 285. (NN 144/12)

(1) Tko protivno propisima kojima se uređuju autorsko i srodna prava reproducira, preradi, distribuira, skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije ili priopći javnosti na bilo koji način tuđe autorsko djelo ili dopusti da se to učini i na taj način pribavi znatnu imovinsku korist ili prouzroči znatnu štetu, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko protivno propisima kojima se uređuje autorsko i srodna prava fiksira tuđu nefiksiranu izvedbu umjetnika izvođača, reproducira, preradi, distribuira, skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije tuđe fiksirane izvedbe umjetnika izvođača ili priopći javnosti na bilo koji način tuđu fiksiranu ili nefiksiranu izvedbu umjetnika izvođača ili dopusti da se to učini i na taj način pribavi znatnu imovinsku korist ili prouzroči znatnu štetu.

(3) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko protivno propisima kojima se uređuju autorsko i srodna prava osujećuje tehničke mjere za zaštitu prava autora i umjetnika izvođača ili ukloni ili preinači podatke o upravljanju tim pravima i na taj način pribavi znatnu imovinsku korist ili prouzroči znatnu štetu.

(4) Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka počinitelj će se kazniti.

(5) Predmeti koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1., 2., 3. i 4. ovoga članka će se oduzeti, a predmeti koji su nastali počinjenjem tih kaznenih djela će se uništiti osim ako onaj čije je pravo povrijeđeno zatraži njihovu predaju uz naknadu koja ne može biti viša od troškova njihove proizvodnje. Naknada je prihod državnog proračuna i koristit će se za suzbijanje kaznenih djela protiv intelektualnog vlasništva.

(4) Osoba kod koje se zateknu predmeti koji su bili namijenjeni ili upotrijebljeni za počinjenje ili su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1., 2. I 3. ovoga članka, a ona je to znala, mogla ili bila dužna znati, kaznit će se novčanom kaznom do sto dnevnih dohodaka ili kaznom zatvora do šest mjeseci.

(5) Ako je počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1., 2. I 3. ovoga članka pribavljena znatna imovinska korist ili je prouzročena znatna šteta, počinitelj je postupao s ciljem pribavljanja takve imovinske koristi ili prouzročenja takve štete, počinitelj će se kaznit kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

III. ZAŠTITA BAZA PODATAKA

U postupku harmonizacije hrvatskog prava intelektualnog vlasništva s pravnim stečevinama Europske unije (*acquis communautaire*) implementirana je u naš pravni poredak i široka zaštita baza podataka.¹⁴

Nakon definiranja hrvatskog zakonodavstva po uzoru na Europsku uniju, baze podataka postaju zaštićene Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima. Baze podataka predstavljaju skup datoteka koji imaju primjenu u informatici, te omogućuju brz i neograničen pristup korisnicima. Autorskopravnom zaštitom su zaštićene tako zvane originalne baze podataka, tj. baze podataka koje su originalne, intelektualne tvorevine individualnog autora. Ostale baze podataka ne uživaju takvu zaštitu. Zabuna prilikom uspoređivanja baza podataka i zbirki je u tome što su zbirke širi pojam, te se sastoje od više elemenata koji čine individualnu tvorevinu svojih autora. Uz originalne baze, postoje i neoriginalne baze. Za njihovu autorskopravnu zaštitu, baze podataka ne trebaju biti originalne niti predstavljati originalnu tvorevinu. Za njihovo ostvarenje je potrebno ulaganje, bilo to truda, novaca ili vremena. Neoriginalne baze podataka su također zbirka samostalni djela. Kako bi se zaštitili pod srodnim pravima, trebaju dokazati da su nastali uz velika ulaganja i za velike potrebe. Uz originalne i neoriginalne baze podataka, susrećemo i baze podataka koje sačinjavaju osobne podatke. Njih štiti poseban zakon, tzv. Zakon o zaštiti osobnih podataka¹⁵. To je svaka zbirka osobnih podataka bila ona podržana elektronički, ili bilo kojoj drugoj pohrani ili obradi, npr. ručno. Osobni podaci se mogu prikupljati samo ako je ispitanik upoznat s materijom, i samo u onu svrhu za koju je predodređen, sukladno sa zakonom. U Hrvatskoj su se tek 2003.godine baze podataka osamostalile od zbirki i počele uživati autorskopravnu zaštitu. Do tada pod zbirkom su spadale i baze podataka, i sve zbirke bez obzira da li su one čitljive strojno ili na drugi način. Prvo spominjanje baza podataka u članicama Europske unije, bilo je 80-ih godina prošlog stoljeća, te se isto događalo i u ostalim informatički razvijenim zemljama. 1990.godine dolazi do

(6) Predmeti koji su bili namijenjeni ili upotrijebljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1., 2. I3. Ovoga članka oduzet će se, a predmeti koji su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1., 2. I 3. ovoga članka oduzet će se i uništiti.

¹⁴ Usp. Zlatović, D., Pravo intelektualnog vlasništva u kontekstu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Slobodno poduzetništvo, Zagreb, 2001., br. 21.-22., str.255.-260-; Gliha, I., Pravna zaštita baza podataka, u Matanovac, R. (ur.) i dr., Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svjetlu pristupa Europskoj uniji, DZIV i Narodne novine, Zagreb, 2006., str.95.

¹⁵ Narodne novine (103/03, 118/06, 41/08, 130/11.)

usklađivanja zakona u mnogim zemljama, te tako i ruska federacija unosi u svoj Ustav pravo o intelektualnoj tvorevini.

Postoji 5 pristupa zaštite prava baza podataka a to su¹⁶:

a) Zaštita pravom sui generis

Ovaj pristup nije potrajavao, jer nije bio adekvatan ni dovoljno razvijen.

b) Zaštita na temelju srodnih prava

Različitost u međudržavnim propisima, stoji na putu prihvaćanja ovakvog načina zaštite baza podataka.

c) Autorskoppravna zaštita

Dugo se raspravljalo da li je potrebno baze podataka uvesti pod autorskoppravnu zaštitu kao zasebno djelo ili ih uvesti pod već postojeća djela. Baze podataka su promjenjive, te je to jedna od bitnih karakteristika baza podataka. Baze podataka sadrže računalne, 0 programe koji su ujedno zaštićeni autorskoppravnom zaštitom.

d) Baze podataka i zaštite od nepoštenog tržišnog natjecanja

Ovaj pristup se odnosi na kopiranje sadržaja baza podataka. Ova zaštita se bori protiv kopiranja u komercijalne svrhe, jer je konkurentnost među proizvođačima baza podataka drugačija, te se mora do kraja razviti zaštita.

e) Kombinirani modalitet zaštite

Ovaj pristup se sastoji od autorskoppravne zaštite za originalne baze podataka i zaštitu sui generis prava proizvođača neoriginalnih baza podataka. Ovakav pristup, bez obzira na razliku između originalnih i neoriginalnih baza podataka, koristi se u sve više država.

Jednaku zaštitu baza podataka ne nalazimo na međunarodnoj razini. Pojedinačni aspekti zaštite za sve države pronalazimo u Bernskoj konvenciji za zaštitu književni i umjetničkih djela iz 1886.godine, Ugovoru o autorskom pravu WIPO-a i Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS).

Republika Hrvatska članica je od 8. listopada 1991. godine stranka Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela na temelju notifikacije o sukcesiji¹⁷.

¹⁶ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str. 56.

¹⁷ Vidi čl. 10. st.2. TRIPS-a.

Glavne odrednice Bernske konvencije su:

1. Primjenjuje se odredba Bernske konvencije po kojoj su zbirke književnih ili umjetničkih djela, kao što su enciklopedije ili antologije, koje prema izboru ili rasporedu sadržaja predstavljaju intelektualne tvorevine, zaštićene kao takve, bez gubitka za prava autora na svako od tih djela koja čine sastavni dio tih zbirki (čl. 2 st.5. Bernske konvencije).
2. Prava koja se uživaju odnose se na imovinska i moralna prava. Od moralnih je najznačajnije pravo priznanja da je autor tvorac baze i pravo da se protivi svakom iskrivljavanju, sakaćenju ili drugoj izmjeni baze podataka, ili svakog drugoj povredi koja bi bila štetna za njegov čast i ugled (čl.6-bis Bernske konvencije).
3. Trajanje zaštite je za života autora i 50 godina nakon autorove smrti (čl.čl.7 st.1. Bernske konvencije).
4. Rokovi zaštite se odnose i na suradnike koji su stvarali djelo na kojem autorsko pravo zajednički pripada suradnicima, samo što se uzastopni rokovi po smrti autora imaju računati od smrti suradnika koji je umro posljednji (čl.7-bis Bernske konvencije).
5. Pravo reproduciranja, odnosno isključivo pravo autora da daje odobrenja za reproduciranje (čl.9. Bernske konvencije).
6. Primjenjivat će se i odredbe vezane za citate i korištenja baza za ilustriranje nastavu (čl.10. Bernske konvencije).
7. Bez dozvole autora ne smiju se vršiti adaptacije, aranžmani i druge prerade baza podataka (čl.12. Bernske konvencije).¹⁸

U sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva navode se TRIPS baze podataka koje se uvrštavaju pod zaštitu kompilacija, uz dodatna prava. Odredbe TRIPS-a iz 1994.god su:

1. Da se baze smatraju zbirkama podataka ili druge građe bez obzira na formu u kojoj se nalaze, odnosno bilo da su čitljive strojno ili u drugom obliku;
2. Da se kao intelektualno vlasništvo štiti odabir ili uređenje njihova sadržaja, a ne sami podaci ili građa (čl.10.st.2 TRIPS-a).
3. Da su u pitanju izražaji, a ne ideje, postupci, metode rada ili matematički koncepti (čl.9.st.2. TRIPS-a).

¹⁸ Besarović, V., Žarković, B., Intelektualna svojina – međunarodni ugovori, Dosije, Beograd, 1999., str. 329.

4. Da se kao uvjet tretmana baze kao intelektualne tvorevine utvrđuje originalnost (čl.10. TRIPS-a).
5. Trajanje zaštite je onoliko koliko je predviđeno Bernskom konvencijom ili drugim međunarodnim aktom, a ako se ne računa na temelju životnog vijeka fizičke osobe, to trajanje ne smije biti manje od 50 godina do kraja kalendarske godine u kojoj je bilo ovlašteno objavljeno (čl.12. TRIPS-a).
6. U slučaju da dođe do povrede prava primjenjivat će se postupci i pravila koja važe i za druge vrste djela intelektualnog vlasništva, tj. građanskopravna, ustavnopravna ili kaznenopravna zaštita (čl.42.-61. TRIPS-a).¹⁹

U Genevi, 1996.godine zaključen je ugovor o autorskom pravu, te se sastojao od sporazuma koji je obraćao pažnju u smislu članka 20. Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela. Ovaj sporazum je donesen radi dodatnog razlaganja bitnih pitanja zaštite prava računalnih programa i baza podataka. Pitanje intelektualnog vlasništva za računalne programe i baze podataka je bilo potrebno regulirati. Republika Hrvatska ovom Ugovoru se priključuje 26. travnja 2000. Godine („Narodne novine- Međunarodni ugovori“ br.6/00). U članku 5., sve kompilacije podataka i baze podataka su definirane kao intelektualne tvorevine i zaštićene se kao takve. Ugovor se sastoji od tri dijela iskorištavanja a to su: pravo iznajmljivanja, pravo distribucije i pravo priopćavanja javnosti.

Direktiva EU o pravnoj zaštiti baza podataka

U Europskoj uniji, na snazi je još Direktiva o pravnoj zaštiti baza podataka iz 1996.godine. prva pretpostavka zaštite baza podataka je bila ta da su baze podataka definirane kao zbirke djela kojim se može pristupiti elektronskim putem. Kasnije su i neelektronske baze bile zaštićene autorskim pravom, naravno ako su ispunjavale određene uvjete. Baze podataka, da bi bile pod zaštitom autorskim pravom, trebaju biti originalne.²⁰

Direktiva:

1. određenje baza podataka-zbirka nezavisnih djela, podataka ili druge građe sustavno uređenih i pojedinačno pristupačnih elektronskim putem ili na drugi način (čl.1st1. Smjernice).

¹⁹ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.58

²⁰ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.58.

2. autorskoppravna zaštita- kao autor se može pojaviti jedna ili više fizičkih osoba koje su bazu stvorile, kao i pravne osobe ako su od države članice priznati kao nositelji prava.

Autor ima ekskluzivna prava glede odobravanja koja se odnose na:

- a) povremeno ili stalno reproduciranje
- b) prijevod, adaptaciju, uređivanje ili bilo koju drugu preradu
- c) svaki oblik distribucije baza ili njenih kopija
- d) svaku komunikaciju, distribuciju, komunikaciju, prikazivanje ili izvođenje
- e) svako reproduciranje, adaptacije, uređivanja ili bilo koje druge prerade.

Kod toga su utvrđeni sljedeći izuzeci:

-ukoliko su bilo koje od navedenih aktivnosti nužne za pristup sadržaju baze i normalno korištenje

-ukoliko je pravom države članice predviđeno da se bez dozvole autora može koristiti neka od navedenih aktivnosti: privatne svrhe, posebne nekomercijalne svrhe u nastavi ili znanstvenim istraživanjima, javnu sigurnost, administrativne ili sudske postupke ili druge svrhe koje su kao takve previđene.²¹

Sui generis srodna prava su prava proizvođača baza podataka, čije se ulaganje mogu kvalificirati u postizanju, verifikaciji ili prezentaciji sadržaja koji se želi zaštititi od vađenja ili ponovnog korištenja kompletnog ili bitnog dijela (čl.7. st.1.), te ovlašteni korisnik ima određena prava i obaveze u skladu sa pravima proizvođača baze.

Propisani su sljedeći izuzeci:

- kada se to obavlja u privatne svrhe

-kada se to obavlja radi ilustriranja u nastavi i znanstvenim istraživanjima

-ako je potrebni zbog javne sigurnosti ili za provedbu upravnih i sudskih postupaka.

Pravo na zaštitu od neovlaštenog vađenja i ponovnog korištenja traje 15 godina od datuma završetka izrade baze, a ovo razdoblje teče od 1. siječnja sljedeće godine.

Svaka bitna promjena sadržaja baze produžava vrijeme zaštite.

²¹ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.59.

Definicija pojma baze podataka isključuje svaki računalni program upotrijebljen u stvaranju ili uporabi baze podataka. Baze podataka pohranjene na CD-ROM-u, DVD-u i drugim takvim medijima mogu biti pod zaštitom. Ova Smjernica je prvi akt kojim se regulira pravna zaštita baza podataka na cjelovit način. Priznata je specifičnost i raznovrsnost baza podataka kao predmeta zaštite, te je predviđena ne samo autorskoppravna zaštita kod originalnih baza podataka, nego i sui generis pravo proizvođača neoriginalnih baza podataka. Sve zemlje članice, kao minimum moraju imati određena prava iz Smjernice.

Prema odredbi čl.29 Smjernice 96/9 o pravnoj zaštiti baza podataka države članice mogu slobodno urediti da li baze podataka stvorene u radnom odnosu ili po narudžbi pripadaju poslodavcu odnosno naručitelju ili autoru. ²²

²² Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.60.

IV. ZAŠTITA BAZA PODATAKA U HRVATSKOJ

Zaštitu baza podataka dijelimo na dvije zaštite, a to su zaštita originalnih baza podataka i zaštita neoriginalnih baza podataka. Prema ZAPSP-u autor baza podataka može biti samo fizička osoba, te baze podataka predstavljaju autorsko djelo. Autorsko pravo autora baze podataka sadržava moralna prava autora, imovinska prava autora i druga prava autora. Moralna prava autora baze podataka su ona kojima se štite osobne i duhovne veze autora s bazom podataka kao njegovim autorskim djelom²³ (čl. 13. ZAPSP-a), a čine ih:

- 1.) pravo prve objave – pravo odrediti hoće li, kada, gdje, kako i pod kojim uvjetima njegovo autorsko djelo biti prvi put objavljeno (čl. 14. ZAPSP-a);
- 2.) pravo priznavanja autorstva (pravo paterniteta) – pravo biti priznat i označen kao autor djela (čl. 15. ZAPSP-a);
- 3.) pravo na poštivanje autorskog djela (pravo integriteta) i ugleda i časti autora – pravo usprotiviti se deformiranju, sakaćenju i sličnoj izmjeni svojega autorskog djela, te uništenju kao i svakom korištenju djela na način koji ugrožava njegovu čast ili ugled (čl. 16. ZAPSP-a).²⁴

Za razliku od nositelja autorskog prava koji može biti isključivo fizička osoba, proizvođač baze podataka koji uživa zaštitu prema odredbama srodnih prava pravna je ili fizička osoba koja je poduzela inicijativu i rizik ulaganja u stvaranju određene baze podataka. Stranci ova prava mogu ostvarivati primjenom načela reciprociteta.²⁵

Kod neoriginalnih baza podataka štiti se:

1. cjelokupan sadržaj baze podataka,
2. svaki kvalitativno i/ili kvantitativno znatni dio sadržaja baze podataka,
3. kvalitativno i/ili kvantitativno neznatne dijelove sadržaja baze podataka kad se ti dijelovi koriste ponavljano i sustavno, pa je to u suprotnosti s redovitim korištenjem baze podataka ili ako neopravdano štete zakonskim interesima proizvođača baze podataka.²⁶

Ako je baza podataka stavljena na raspolaganje javnosti, ovlaštenu korisnik takve baze podataka:

²³ Vidi čl. 13. ZAPSP-a.

²⁴ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.61.

²⁵ O pravima stranaca vidi odredbu čl.194.st.3. ZAPSP-a.

²⁶ Vidi čl. 148. ZAPSP-a

- ne smije objavljivati radnje koje su u suprotnosti s uobičajenim korištenjem te baze ili koje u nerazumnoj mjeri nanose šteti zakonskim interesima njezina proizvođača, odnosno
- ne smije nanijeti štetu nositelju autorskog ili srodnog prava u pogledu autorskog djela ili predmeta zaštite koji su sadržani u bazi podataka.²⁷

Autorsko pravo koje je na bazama podataka, štiti baze 70 godina nakon smrti autora baze podataka, a baze podataka koje imaju više autora, pod zaštitom su 70 godina nakon smrti posljednjeg preživjelog autora.

Građanskopravna zaštita autora baza podataka sukladno odredbi čl. 172.st.2. ZAPSP-a obuhvaća ovlaštenje autora baze podataka koja su autorska djela da od osobe koja je njegovo pravo povrijedila, ili njezinog sveopćeg slijednika, zahtijeva prestanak radnje koja to pravo vrijeđa i propuštanje takvih ili sličnih radnji ubuduće (prestanak uznemiravanja), popravljnje nanesene štete (naknada štete), plaćanje naknade za neovlašteno korištenje, plaćanje povrijeđenog prava (vraćanje stečenog bez osnove), utvrđenje učinjene povrede, kao i objavu pravomoćne presude kojom je sud, makar i djelomično, udovoljio zahtjevu usmjerenom na zaštitu prava iz ZAPSP-a.²⁸

²⁷ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.64.

²⁸ Zlatović, Dragan, Građanskopravna zaštita autorskog prava u Republici Hrvatskoj, Hrvatska pravna revija, Zagreb, 2001.,god, br. 3., str.33.-34.; Zlatović, Dragan, Naknada štete zbog povrede autorskog prava, Vladavina prava, Zagreb, 1998.,god II.,br. 6., str.71.-91., te Matanovac, R., Utjecaj Direktive 2004/48/EC o provedbi prava intelektualnog vlasništva na hrvatski autorskopravni poredak, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 2005., vol.6,str. 15.

V. ZAŠTITA NA RAZINI EU

U početku, svaka članica Europske unije je imala drugačiju pravnu zaštitu računalnih programa. Od nekadašnjih 12 članica država, samo 7 njih je priznavalo autorskopravnu zaštitu računalnih programa. Smatrajući da su računalni programi, odnosno cijela informatička tehnologija temelj današnjeg društva, zakon se morao dodatno izmijeniti i prilagoditi svim državama. U početku su neke države smatrale adekvatnom zaštitu o poslovnoj tajni, tj. ugovornom pravu, no kasnije se uspostavilo da ta zaštita nije učinkovita u odnosu na druge države koje nisu priznavale takav način. Direktive Europske Unije su ustanovljene na Bernskoj konvenciji, no vlasnička pitanja su pitanja za svaku državu općenito, a moralna prava su isključena.

U 1985. godini Komisija je izdala svoj White Paper, kojeg je slijedio u lipnju 1988. godine Green Paper naslovljen Copyright and the Challenge of Technology. Nacrt prijedloga smjernice Komisije je bio predstavljen Vijeću u siječnju 1989. godine. Isti je također podnesen Europskom parlamentu radi njegova očitovanja, koje je uslijedio u srpnju 1990. godine.²⁹ Nakon dosta izmjena, 1991. godine je prihvaćena smjernica te Zajedničko stajalište u vezi zaštite računalnih programa.

Ovakav zakon zahtjeva od država članica da zaštite računalne programe kao književna djela, koja je opisana u Bernskoj konvenciji. Da bi računalni program bio zaštićen prema Direktivi, on treba biti autorovo intelektualno vlasništvo. Treba biti dokazan kao nov, efikasan i inventivan. Autoru pripada autorsko pravo na računalnom programu. Autor može biti jedan, a i ne mora. Svaka država članica ima pravo odlučiti tko zapravo nosi autorsko pravo na računalnom programu. Važnija karakteristika od kvalitete računalnog programa je upravo originalnost programa. Pripremni materijal je zaštićen, no programski jezici i algoritmi nisu zaštićeni Smjernicom. Ako računalni program nastaje u radnom odnosu od strane zaposlenika, imovinsko pravo uživa poslodavac, jedino ako nije drugačije naznačeno u ugovoru.

U 2. Čl. st.2. Smjernice naznačeno je pravo korištenja prava nositelja a to su:

- a) Trajno ili privremeno umnožavanje nekog računalnog programa, u cijelosti ili djelomično, bilo kojim sredstvom i na bilo koji način. Kada učitavanje, isticanje na monitoru, prelaženje, prenošenje ili pohranjivanje nekog računalnog program

²⁹ ²⁹ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.37.

zahtijevaju neko takvo umnožavanje programa, takvo umnožavanje će biti podvrgnuto odbijanju odobrenja od nositelja prava;

- b) Prevođenje, prilagođavanje, priređivanje i svako drugo mijenjanje računalnog programa i umnožavanje programa koji iz toga proizlaze, ne prejudicirajući prava osobe koja mijenja računalni program;
- c) Svaki oblik javne distribucije, uključujući i iznajmljivanje, originala ili kopija računalnog programa. Prva prodaja kopije računalnog programa u Zajednici od strane nositelja prava ili uz njegov pristanak iscrpljuje pravo na distribuciju ove kopije u Zajednici, izuzev prava na kontrolu naknadnih iznajmljivanja računalnog programa i njegove kopije.³⁰

Kada spominjemo back-up kopije, mislimo na kopije računalnog programa koje korisnik pravi, radi zaštite ako dođe do uništenja. Nikakav ugovor ne može spriječiti korisnika da kopiju nekog računalnog programa promatra i ispravlja bez odobrenja nositelja prava računalnog programa. Sve ove odredbe su sadržane u Smjernici. U uvodnim odredbama, ne odgovara se na pitanje interoperabilnosti, odnosno kompatibilnosti među programima. Kompatibilnost programa je nužna, kako bi dva računalna programa, različitih proizvođača bila međusobno povezana.

U Direktivi su sadržane sankcije za povredu prava računalnih programa od strane fizičkih ili pravnih osoba. Takve mjere zaštite uvele su države članice u svoje zakonodavstvo. Neke od tih sankcija odnose se na :

- a) Stavljanje u promet kopije računalnih programa, znajući da je kopija nedozvoljena ili imajući razloga za utemeljenu sumnju u njenu nedozvoljenost;
- b) Držanje iz komercijalnih razloga kopije računalnih programa, znajući da je kopija nedozvoljena ili imajući razloga za utemeljenu sumnju u njenu nedozvoljenost;
- c) Stavljanje u promet ili držanje u komercijalne svrhe svakog sredstva čija je jedina svrha olakšati nedozvoljeno uklanjanje ili neutralizaciju svakog tehničkog mehanizma eventualno napravljenog u cilju zaštite računalnog programa. (Čl.7.st1. Smjernice).³¹

³⁰ Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.38.

³¹ Vidi čl.7. st. 1. Direktive.

Ako se radi o neovlaštenoj kopiji računalnog programa koja se koristi za osobne potrebe, nije nužno povreda zakona, no ta se jedno te ista kopija zapljenjuje.

Zaštita računalnog programa autorskom zaštitom, traje 70 godina poslije autorove smrti. Ako se radi o anonimnom autoru, zaštita vrijedi 70 godina od prvog dana kada je računalni program dostupan javnosti. U članku 10, stavak 1. Smjernice, naveden je krajnji rok za implementaciju Smjernice u nacionalna zakonodavstva država članica a to je 1. siječnja 1993. godine. Od svih država članica, samo su tri poštivale taj rok.

Prema komisijskom izvješću sve su države korektno preuzele određenje da se ovi programi štite kao književna djela sukladno Bernskoj konvenciji. Ipak određeni problemi ostaju predmet zanimanja komisije, pa tako:

a) Velika Britanija, sukladno svojim tradicionalnim viđenjima „skill and labour“ , propustila je preuzeti sintagmu „author's own intellectual creation“, dok je implementirala odredbu The Database Directive koja sadrži slično određenje izvornosti.

b) Određeni broj država članica (Austrija, Danska, Portugal i Švedska) nije uključila „učitavanje, istjecanje na monitoru, prelaženje, prenošenje ili pohranjivanje nekog računalnog programa“ unutar prava reprodukcije kako je propisano čl. 4a. Smjernice. Gledište je Komisije da je takav pristup inkonzistentan Ugovoru WIPO-a (WCT).

c) U pogledu dekompilacije, šest država članica (Austrija, Danska, Finska, Nizozemska, Švedska, te Velika Britanija) su izostavile trostupanjski test prema čl. 6. st. 3. Smjernice. Komisija smatra da se tako može dovesti do nerazumske štete za nositelja prava. Portugal je propustio preuzeti odredbu iz čl. 6. st. 1c. Smjernice.³²

Do danas su sve države članice prihvatile odredbe Smjernice u svoja zakonodavstva, tj. prihvaćanje računalnih programa kao književnih djela kao što je naznačeno u Bernskoj konvenciji.

U Smjernici računalni program ne vežemo uz poslovnu tajnu, ugovorno pravo, patentno pravo, žigovno pravo itd.

³² Zlatović, Dragan, Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju, Zagreb, 2009., str.41.

VI. LICENCIRANJE SOFTVERA

Softver je autorsko djelo, za izradu kojeg je uz intelektualni napor često potrebno i veće novčano ulaganje. Zato je softver i vrlo skup. Softver se u pravilu ne može kupiti. U pravilu se stječe samo pravo na korištenje softvera prema uvjetima koje nameće nositelj prava na njemu.³³ Pravo korištenja softvera se dobiva pomoću ugovora, koji je uz autorskopравни i licencni ugovor. Kad govorimo o ugovoru o licenci, prema našem zakonu o obveznim odnosima licenca za iskorištavanje patentiranog izuma ne može biti sklopljena za vrijeme dulje od trajanja zakonske zaštite patenta. Ugovorom o licenci stjecatelj licence stječe isključivo pravo iskorištavanja predmeta licence samo ako je to izrijekom ugovoreno (isključiva licenca), dok ostale mogućnosti iskorištavanja predmeta licence zadržava davatelj licence.³⁴ U početku softver nije bio cijenjen, te postaje glavnom komponentom tek 70-ih godina. Već 80-ih godina postaje autorsko djelo i tako ulazi u državna zakonodavstva. Danas je aktualna ogromna potražnja za softverom, te je na tržištu jako skupa roba, koja se zapravo ne može kupiti. Postoji više vrsta softver licenci. Jako poznat je Vlasnički, zaštićeni (proprietary/copyright) softver koji zapravo sam sebe opisuje u nazivu-zadržavaju se sva autorska prava nositelja prava. Ovakav tip softvera služi radi profita i zarade, te se njegovo korištenje naplaćuje. Možemo ga koristiti uz uvjete koje je definirao autor softvera. U uvjetima su sadržane i moguće posljedice povrede intelektualnog vlasništva toga softvera.

Kada govorimo o open source/copyleft, mislimo na softver otvorena izvornog koda, te iako nas njegov naziv vuče na nešto otvoreno, javno, no stvarnost je drugačija. Ovakva vrsta softvera ima autorskopравnu zaštitu u određenom opsegu. Najpoznatija licenca softvera otvorena izvornog koda je GNU General Public Licence, te je nju na tržište izbacila američka Fondacija za slobodni softver (Free Software Foundation). Tipično za licence softwarea otvorenog izvornog koda je to da one ne daju nikakva jamstva, isključuju bilo kakvu odgovornost davatelja licence, ili je pak bitno ograničavaju.

³³ Fikeys, Krmić, Nelka, Različite vrste software licenci, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 7, 2006., str. 117-124.

³⁴ Fikeys, Krmić, Nelka, Različite vrste software licenci, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 7, 2006., str. 118.

Nadalje, ne daju nikakvu odštetu u slučaju da netko treći pokrene i uspije u parnici za povredu prava intelektualnog vlasništva.³⁵

Za razliku od softvera otvorena izvornog koda, Free softver ili slobodni softver nema ograničenja, te se može umnožavati, koristiti, distribuirati on line bez naknade.

Freeware softver nerijetko mijenjaju s free softverom, no nositelj prava freewarea zadržava autorsko pravo, a softver je besplatan. Također davatelj licence može postaviti neka ograničenja.

Shareware softver ima više naziva, od „try before to buy“, demoware do trialware. Ovdje se radi o probnoj verziji licence, te nakon isteka probnog korištenja, korisnik treba platiti vlasniku licence naknadu.

Adware softver predstavlja softver koji podržava reklame. On funkcionira tako da skida cijeli reklamni materijal prilikom instaliranja softvera u računalo, ili dok se koristi određena softverska aplikacija.

Careware softver, kao što mu sami naziv govori, radi se o robi za skrb odnosno za dobrotvorne svrhe. Obično se ti softveri distribuiraju besplatno, a neki traže uplatu novca koja ide za neku humanitarnu pomoć.

Postcardware i beerware softver je sličan shareware softveru. U zamjenu za ovlaštenje te dobivanje licence za korištenje softvera, korisnik mora vlasniku softvera poslati razglednicu ili mu treba platiti pivo.

Crippleware softver ima još par naziva a to su : nagware, hostageware. Distribuiraju se s ograničenjima u funkcioniranju, ali nakon isplate korisnik licence koristi softver bez ograničenja u funkcioniranju.

Ono čega se treba uvijek sjetiti svaki stjecatelj licence za softver je da sva prava koja vlasnik, autor odnosno nositelj autorskog prava na softver nije izričito prenio na zakonskog korisnika, zadržao je samo na sebe.³⁶

³⁵ Fikeys, Krmić, Nelka, Različite vrste software licenci, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 7, 2006., str. 122.

³⁶ Fikeys, Krmić, Nelka, Licencni ugovori za računalni softver, Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 10, 2009., str. 123

Softver zapravo predstavlja skup računalnih programa, opisa programa i ostale dokumentacije. U naravi je jako skup, te se ne može kupiti, jedino se može steći pravo korištenja. Softverska licenca je pravni dokument kojim je regulirano pravo korištenja i distribucije softvera.³⁷ Dosta se praksi spominjalo da su termini softver i računalni program jedno te isto, no stvarnost je ta da se softver sastoji od računalnih programa, a ne da predstavlja sinonime.

³⁷ www.wikipedia.org

VII. ZAKLJUČAK

U posljednje vrijeme svjedoci smo neprekidnog razvoja informatike i rasta korištenja informatičkih tehnologija u svim gospodarskim djelatnostima, te tako i u normalnom društvenom životu svakog čovjeka. Potreba za zaštitom svih računalnih programa i baza podataka je postala nužna, te se zakonodavstvo postepeno mijenjalo. U Hrvatskoj, po odnosu na druge države, zaštita računalnih programa je sadržana u Zakonu o autorskom djelu i srodnim djelima. U početku se dugo raspravljalo da je li potrebno računalne programa uopće staviti u zakon i da li ih je potrebno svrstati u posebnu vrstu ili ih pridodati u književna djela. Povećanjem računalnih programa i proizvođača računalnih programa, dolazi do sve veće zloupotrebe programa, te se sve zemlje u kojima je informatika razvijena nastoje zaštititi kako računalni program, tako i autora računalnog programa. Da bi se zaštitio računalni program, on treba biti originalan, jedinstven i treba služiti svrsi. Kopije računalnog programa se mogu bez odobrenja koristiti za svoju svrhu, pregledavati i popravljati. Autor računalnog programa ima puno pravo na svoje djela, no to se mijenja ako je računalni program nastao u radnom odnosi. Pri tome se misli na dužnost zaposlenika i opis radnog mjesta kao obveza proizvodnje računalnih programa. Ako se radi o inovativnom zaposleniku traženom na tržištu, on može zahtijevati od svog poslodavca ugovor o potpunom pravu na posredovanje računalnog programa. Radi se o rijetkim slučajevima, te u biti poslodavac ima potpuno pravo na računalne programe. Računalni program spada u pisana djela, bez obzira što je napisan strojnim jezikom. Strojni jezik se sastoji od neprekidnog slijeda jedinica i nula, te je čitljiv samo računalu. Autor računalnog programa mora prvo osmisliti plan kakav želi da mu program bude i za koje svrhe želi da se koristi. Nakon toga, dolazi do crtanja shema i dijagrama tijekom. Svi postupci se vežu određenim vezama. Nakon toga se prevode u računalni jezik više razine, poput Pascala, C+, Basic, te tek onda prevode na jezik najniže razine-strojni. Zbog zloupotrebe, kod se čuva u binarnom obliku. Pisani dio računalnog programa je zaštićen autorskim pravom, a ostali dio ima širu dopunu, zato dolazi do širenja Zakona o autorskom pravu. Uz zaštitu računalnog programa autorskim pravom, nalazimo još neka srodna prava kao što su : pravo na iznajmljivanje, intelektualno pravo itd. Dugo vremena se mislilo da su Softver i računalni program istoznačnice, te se tek u francuskom tekstu Direktiva raspravilo da je zapravo računalni program samo dio softvera. Baze podataka su također svrstane u Zakon o autorskom djelu i srodnim

djelima, no to su zapravo zbirke računalnih programa. Postoje originalne i neoriginalne baze podataka. Imamo mnoge pristupu zaštite baza podataka, no najvažnija je kombinirana zaštita. Ona se odnosi na autorskopravnu zaštitu za originalne baze podataka i zaštitu sui generis prava proizvođača neoriginalnih baza podataka. Iako se ovaj pristup sastoji od prava različitih vrsta baza podataka, koristi se u većini zemalja. Zakoni svake države se razlikuju, te tako i zaštita prava računalnih programa i baza podataka. U Hrvatskoj se Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima radio po uzoru na članice Europske unije. Osim originalnosti računalnog programa, trebaju se vidjeti uloženi trud, vrijeme i novac. U početku je hardver bio cjenjeniji od softvera, no sada zapravo vidimo kako je softver glavna komponenta svakog uređaja i procesa. Softver se ne može kupiti, nego se može samo steći pravo korištenja. Autor računalnog programa je vlasnik djela čak i 60 godina nakon nastanka računalnog programa. U Hrvatskoj, 1990. godine je izmijenjen Zakon o autorskom pravu, no većina sadržaja ostaje kao i u zakonu koji je bio aktualan u bivšoj Jugoslaviji. Vremena se mijenjaju i kako vrijeme ide, tehnologija se razvija. U bližoj budućnosti možemo očekivati mijenjanje cjelokupnog zakona. Svijet danas ne možemo zamisliti bez računala, no svi autori računalnih programa i baza podataka moraju bit pravodobno zaštićeni.

VIII. LITERATURA

1. ZLATOVIĆ, DRAGAN. Pravo intelektualnog vlasništva u suvremenom digitalnom okruženju. Vizura, Zagreb, 2009.
2. KUNDA, IVANA. „Raspolaganje autorskim pravom na računalnom programu- materijalnopravni i kolizijskopravni aspekti“. Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka (1991) v. 31, br. 1, Suppl., 85-132 (2010).
3. VUKMIR, MLADEN; MANUILENKO, OLENA. „Računalni programi kao objekt zaštite prema zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima“. Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, Volumen 5 (2004): 159-172.
4. GLIHA, IGOR. „O korištenju autorskih djela i izvedbi s osvrtom na one nastale u radnom odnosu“. Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 6 (2005): 79-90.
5. KRMIC, FIKEYS, NELKA. „Licencirani ugovori za računalni software“. Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 10 (2009): 123-132.
6. KRMIC, FIKEYS, NELKA. „Različite vrste software licenci“. Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo, 7 (2006): 117-124.

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, Narodne novine br. 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14

Narodne novine

www.wikipedia.org